

«Ти кажеш, не було Голодомору?»

Ти кажеш, не було голодомору?
І не було голодного села?
А бачив ти в селі пусту комору,
З якої зерно вимели до тла?!
Чому ж тоді, як був і урожай,
Усе суціль викачували з двору?
Греби, нічого людям не лишай!
Хто села, вимерлі на Україні,
Російським людом поспіль заселяв?
Хто? На чиєму це лежить сумлінні?
Імперський Молох світ нам затуляв!
Д. Білоус

У світі ставалося багато трагедій: війни, епідемії, природні й техногенні катастрофи, міжетнічні й релігійні конфлікти, які забирали людські життя. Загибель людей, спричинена цими трагедіями, страшна, але цілком зрозуміла. Проте, неможливо осягнути розумом, що голодна смерть забирала мільйони українських селян – людей, які вирощували найбільші врожаї зерна на найродючіших землях Європи.

У ХХ сторіччі український народ зазнав три пошесті масового голоду: 1921-1923, 1932-1933, 1946-1947 рр. У кожного з них були об'єктивні й суб'єктивні причини, але об'єднує їх те, що породжені вони були комуністичним будівництвом і знеціненням людського життя. Селян свідомо морили голодом. Радянська влада чинила так зі своїми громадянами. Це злочин проти людини. Це злочин проти народу. Це наша історія. Ми не маємо права це забути.

Ця виставка – данина пам'яті мільйонам синів і дочок українського народу, що загинули у лихолітті голодоморів. В останню суботу листопада замиготять вогники свічок на вшанування безвинних жертв геноциду.

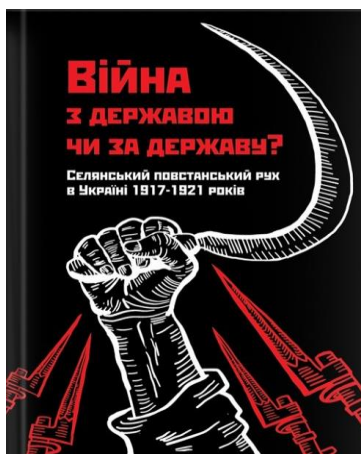
Матеріал, поданий з фондів Полтавської обласної бібліотеки для юнацтва імені Олеса Гончара, не є вичерпним. Більше можна знайти тут:
<http://libgonchar.org/>

І. Причини і наслідки голоду 1921-1923 років

І знову дико серце голосило,
Сльозою пропікалася земля,
Як гнали люто наш народ безсилий
Колючими стежками у поля.
Він ніс хреста і був на нім розп'ятий,
У цім чиясь, та не його вина.

Та тільки де, коли й кого питати
Загиблих безіменних імена?!
Т. Нарчинська

Виникнення голоду на початку 20-х років офіційно пояснювалось наслідками економічної відсталості, Першої світової та громадянської війн, посухою 1921 року. Однак насправді вирішальними ці фактори не були. Голод був наслідком соціально-економічних перетворень, здійснюваних партією більшовиків за допомогою насильницьких заходів військового комунізму. Методи експропріації та продрозкладки влада застосовувала до українських селян навіть після їх юридичного скасування у березні 1921 року. В Україні діяло 87 інтернаціональних продзагонів з Радянської Росії загальною чисельністю понад 2,5 тисячі чоловік. Більшовицькі реквізиції підривали основу сільського господарства, викликали ненависть до червоних зайд і загострювали національні почуття. Селяни чинили шалений спротив: сформували 464 збройні осередки, які підпорядковувалися «Комітету порятунку України» і билися з ворогом у форматі національно-визвольної боротьби, але більшовицька пропаганда приземляла її до рівня класової ворожнечі, називаючи бандитизмом. Влада нібито не ставила за мету вигубити голодною смертю селян, а просто виконувала чергові завдання з побудови соціалізму та відроджувала промисловість за рахунок селянства, ведучи Україну до першого в новітній історії голодомору 1921-1923 років. Найжахливішими були демографічні наслідки продовольчої політики радянського уряду. Точне число жертв цього тривалого голоду встановити неможливо, даних про смерть від виснаження у радянських документах 20-х немає.

1. Війна з державою чи за державу? Селянський повстанський рух в Україні 1917-1921 років : науково-популярне видання / за ред. В. Лободаєва. – Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2017. – 400 с.

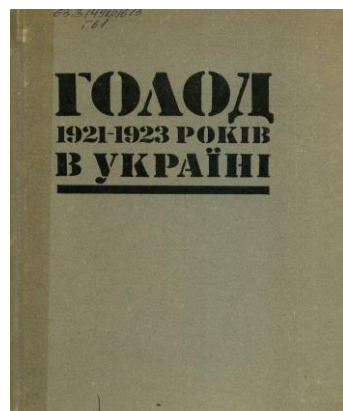
Автори об'єднують результати досліджень різних аспектів повстанського руху, показують його багатогранність та неоднозначність, вказують на причини, що викликали протести і вели до виникнення голоду.

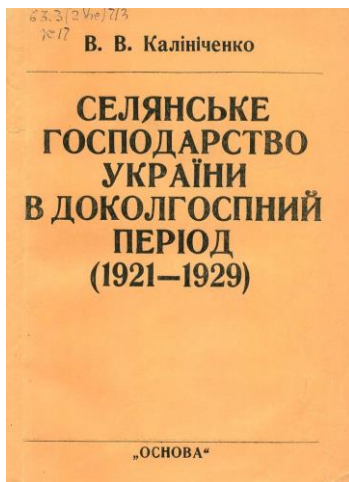
Книга розрахована на істориків, політологів, викладачів, студентів, учнів.

2. Голод 1921-1923 років в Україні : збірка документів і матеріалів / за ред. С.В. Кульчицького. — Київ: Наукова думка, 1993. — 240 с.

Книга висвітлює соціальні причини голоду 20-х років, жорстокість хлібозаготівельної політики радянського уряду та розкриває катастрофічні наслідки продрозкладки для економіки і матеріального становища українського селянства.

Для істориків, викладачів та студентів.

3. Калініченко В. В. Селянське господарство України в доколгоспний період (1921 – 1929) : монографія / В. В. Калініченко. – Харків : Основа, 1991. – 131 с.

Автор дає соціально-економічну характеристику індивідуальних селянських господарств України: динаміка землекористування, матеріально-технічна база, розвиток рільництва і тваринництва, продуктивність праці, приріст населення, але трактує документальні джерела з позиції аграрної проблеми Радянського Союзу.

Для науковців, дослідників та викладачів історії України.

4. Кому був вигідний Голодомор? : статті / за ред. М. В. Дроздецької – Київ: МАУП, 2003. – 56 с.

У збірнику статей відомих українських політиків та науковців йдеться про передумови виникнення голодоморів в Україні. На фактичному матеріалі досліджуються обставини 20-х років, наслідки політики продрозкладки, селянських повстань, колективізації, чинники штучного голоду, спричиненого радянською владою, називаються винуватці трагедії.

Для широкого кола читачів.

5. Неживий О. І. Голодомори в Україні у XX столітті : навч. посіб. / О. І. Неживий – Київ: МАУП, 2007. – 328 с.

Це перше видання створене на основі аналізу голодоморів як методів управління суспільствами від найдавніших часів – «покарання негідних» та «виховання вцілілих» з метою абсолютного керування зламаними фізично та духовно. В ньому простежено дії організованої злочинності владних радянських і латентних світових структур. Містить загальнотеоретичні основи голодоморознавства. Десять з двадцяти розділів посібника присвячені передумовам, витокам, причинам і наслідкам голоду 20-х років; три розділи – Великому Голоду 30-х;

один – механізмам голоду 40-х. Шість загальних розділів формують наукове розуміння організованого винищення класів суспільства голодною смертю, більше уваги приділяючи історичному значенню, наслідкам та політичній перспективі голодомору 1921-1923 рр.

Книга розрахована на істориків, політологів, викладачів, студентів, учнів.

Додаткова інформація на сайтах:

1. Бігун І. На поміч рідній землі. Голод 1921-1923 рр. і українська преса Канади [Електронний ресурс] / І. Бігун // Історична Правда : [сайт]. – Текст. дані. – [Б. м.], 2017. – Режим доступу: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2017/03/2/149578/> (дата звернення: 18. 11.2020). – Назва з екрана.
2. Голодомор 1921-1923. Вступ [Електронний ресурс] / Український інститут Національної Пам'яті : [сайт]. – Текст. дані. – [Б. м.], 2020. – Режим доступу: <https://old.uinp.gov.ua/publication/golodomor-1921-1923-vstup/> (дата звернення: 18. 11.2020). – Назва з екрана.
3. Голодомор 1921-1923 років [Електронний ресурс] / Територія терору : [сайт]. – Текст. дані. – [Б. м.], 2013. – Режим доступу: <http://www.territoryterror.org.ua/uk/history/1919-1939/ussr/srsr2/> / (дата звернення: 18. 11.2020). – Назва з екрана.
4. Голодомор в Україні (1921-1923) [Електронний ресурс] / Вікіпедія : [сайт]. – Текст. дані. – [Б. м.], 2020. – Режим доступу: [https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B4%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D1%80_%D0%B2_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96_\(1921%E2%80%941923\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B4%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D1%80_%D0%B2_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96_(1921%E2%80%941923)) / (дата звернення 18. 11.2020). – Назва з екрана.
5. Кульчицький С. Чому в Кремлі замовчували голод 1921 року в Україні? [Електронний ресурс] / С. Кульчицький // Український Тиждень : [сайт]. – Текст. дані. – [Б. м.], 2017. – Режим доступу: <https://tyzhden.ua/History/195543> / (дата звернення: 18. 11.2020). – Назва з екрана.
6. Мовчан О. М. Голод 1921-1923 років в УСРР [Електронний ресурс] / О. М. Мовчан // Інститут Історії України НАНУ : [сайт]. – Текст. дані. – [Б. м.], 2004. – Режим доступу http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=eiu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21CLOLORTERMS=0&S21STR=Golod_1921_1923 / (дата звернення: 18. 11.2020). – Назва з екрана.
7. Мовчан О. М. Голод 1921-23 [Електронний ресурс] / О. М. Мовчан // Енциклопедія Сучасної України : [сайт]. – Текст. дані. – [Б. м.], 2006. – Режим доступу: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=25438 / (дата звернення: 18. 11.2020). – Назва з екрана.
8. Немчинова Н. Голодомор 1921-23-х років в Україні, як планомірно проводимий геноцид [Електронний ресурс] / Н. Немчинова // Меморіал : [сайт]. – Текст. дані. – [Б. м.], 2006. – Режим доступу: <https://memorial.cf/genocyd->

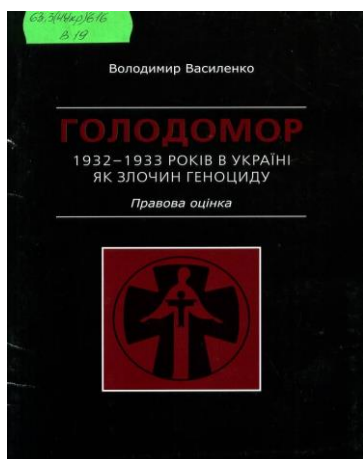
ukrajinciv/golodomory/126-golodomor-1921-23-h-rokiv-v-ukrajini-jak-planomirno-provodymyj-genocyd.html / (дата звернення: 18. 11.2020). – Назва з екрана.

II. Геноцид українського народу у 1932-1933 роках

Обдирали селян, наче липку
Мав коня, то вже був з куркулів.
Супротивних – в Сибір, там крізь шибку
Скільки вгледеш – дроти таборів.
В таборах – той, хто землю леліав,
У буремні відстояв грудьми.
«Вождь великий» всю тундру засіяв
З України моєї кістками...

П. Головатюк.

Голод 1932-1933 рр. був найжахливішим та наймасштабнішим за кількістю жертв, затьмарив навіть революційно-воєнні лихоліття і був відповіддю влади на численні збройні повстання та мирні протестні виступи селян проти сталінської політики розкуркулення і насильницької колективізації. Спланований і реалізований тодішнім режимом Великий Голод став піком масових репресій в Україні та поставив під сумнів саме існування нації. Протягом двох років він відібрав життя, за різними оцінками, від 7 до 12 мільйонів українців. Згубні демографічні, історико-культурні, соціально-економічні наслідки тієї рукотворної катастрофи ми відчуваємо й понині.

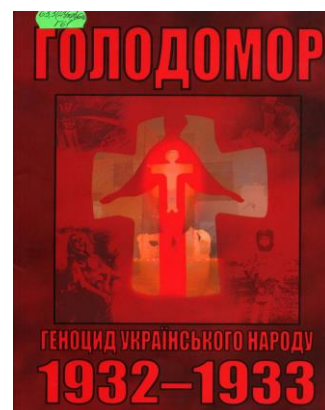
1. Василенко В. Голодомор 1932-1933 років в Україні як злочин геноциду : правова оцінка / В. Василенко. — Київ: Видавництво імені Олени Теліги, 2009. — 48 с.

Автор витлумачує вузлові питання правової оцінки геноцидного характеру голодомору 1932-1933 рр. українців у світлі Конвенції ООН 1948 р. про попередження злочину та покарання за нього. Основну увагу приділено обґрунтуванню наявності наміру тоталітарного режиму частково знищити українську націю, розкриттю механізму здійснення та викриттю організаторів, замовників і виконавців страти голодом.

Для істориків, викладачів та студентів.

2. Верстюк В. Голодомор. Геноцид українського народу 1932-1933 / В. Верстюк, В. Тиліщак, І. Юхновський. — Київ: Видавництво імені Олени Теліги, 2008. — 25 с.

Брошура написана на основі документальних матеріалів, свідчень очевидців та детального вивчення історіографії

проблеми. Автори розкривають тло трагедії, наголошують на її штучності.

Для широкого кола читачів.

3. Голод в Україні 1932-1933 : вибрані статті / упоряд. Н. Дюк. – Луцьк : Волинська мистецька агенція «Терен», 2006. – 164 с.

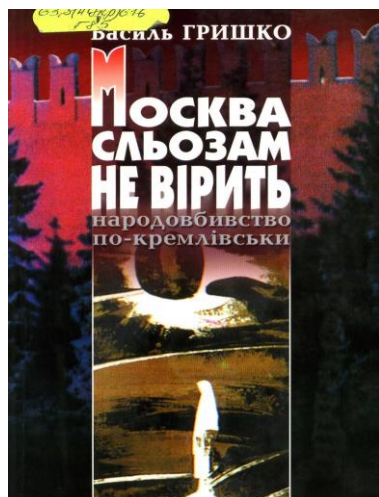
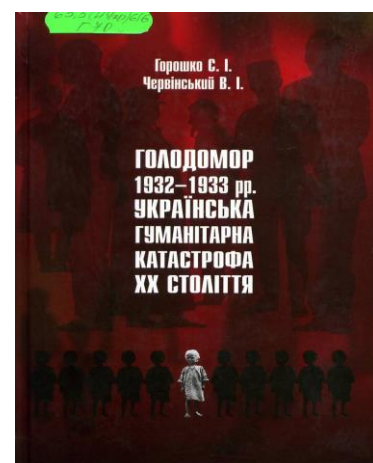
Збірка містить статті, що пояснюють штучний характер голоду запровадженого в Україні верхівкою комуністичного режиму.

Для широкого кола читачів, учнівської та студентської молоді.

4. Горошко С. І. Голодомор 1932-1933 рр. Українська гуманітарна катастрофа ХХ століття / С. І. Горошко, В. І. Червінський. — Київ: Видавництво «Україна», 2016. — 180 с.

Книга не тільки розповідає про життя і смерть українського села на основі архівних документів, записів та свідчень очевидців, а й показує причини рукотворної катастрофи.

Для науковців, студентів та всіх, хто цікавиться історією України.

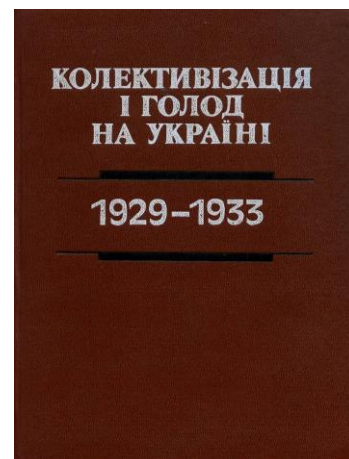
5. Гришко В. Москва сльозам не вірить : народовбивство по-кремлівськи / В. Гришко. — Київ: Юніверс, 2003. — 416 с.

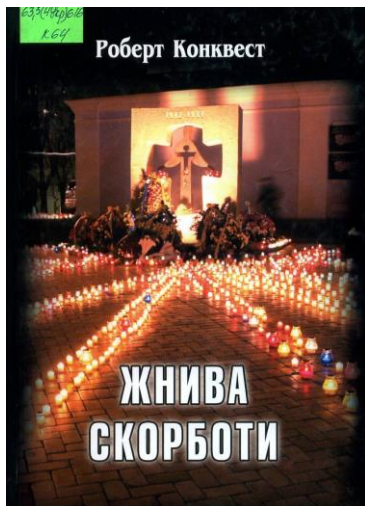
Книга присвячена темі штучного голодомору, вчиненого Москвою у колишній УРСР. Автор викриває факти брехні, приховування й заперечення кремлівським тоталітарним режимом його злочину-етноциду, направленого на знищення українського народу.

Для широкого кола читачів.

6. Колективізація і голод в Україні 1929-1933 : збірник документів і матеріалів / упоряд.: Г. М. Михайличенко. — Київ: Наукова думка, 1993. — 736 с.

Книга висвітлює процеси суцільної колективізації і насильницькі методи виконання завищених планів хлібозаготівлі, що спричинили масовий голод. Для істориків, краєзнавців, викладачів, студентів та учнів.

7. Конквест Р. Жнива скорботи. Радянська колективізація і голодомор / Р. Конквест. – Луцьк : Волинська мистецька агенція «Терен», 2007. – 456 с.

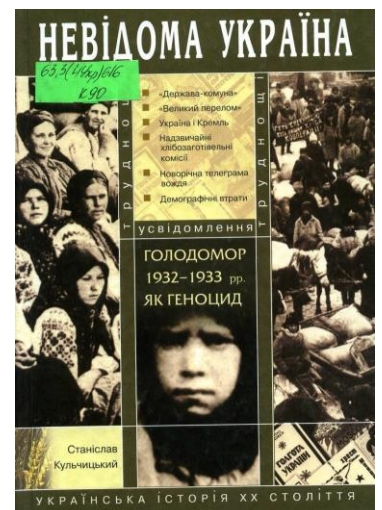
Одна з найґрунтовніших праць про геноцид українського народу, написана західним дослідником в часи, коли не тільки на теренах Радянського Союзу, а й у світі не визнавали навіть сам факт голоду 1932-1933 рр. в Україні. Книга всебічно розкриває правду про спланованість і штучність Голодомору, про наміри сталінського режиму знищити частину української нації.

Для широкого читацького загалу.

8. Кульчицький С. В. Голодомор 1932-1933 рр. як геноцид: труднощі усвідомлення / С. В. Кульчицький. – Київ : Наш час, 2008. – 424 с.

Автор на підставі численних документів та свідчень встановлює, що голод в українських селах був результатом замаскованих під хлібозаготівлю каральних акцій. Комуністичний режим не міг змиритися з незалежністю хліборобів, тому запланував знищення хребта нації – селянства. Книга дає усвідомити, що терор голодом у поєднанні з репресіями мали на меті попередити можливі соціально-політичні заворушення в найбільшій національній республіці.

Видання розраховане на істориків, політологів, викладачів, студентів, учнів.

9. Марочко В. Голодомор 1932-1933 / В. Марочко. – Київ: Видавництво імені Олени Теліги, 2007. – 64 с.

Науково-популярне видання відкриває одну з найтрагічніших сторінок історії – спланованого геноциду українців. Автор показує тактику й стратегію уряду СРСР щодо знищення українського господаря; руйнівні наслідки насильницької колективізації, рух опору проти колгоспів і непосильних податків; перебіг голодомору, випадки людоїдства; пропонує методику підрахунку реальних жертв голодомору.

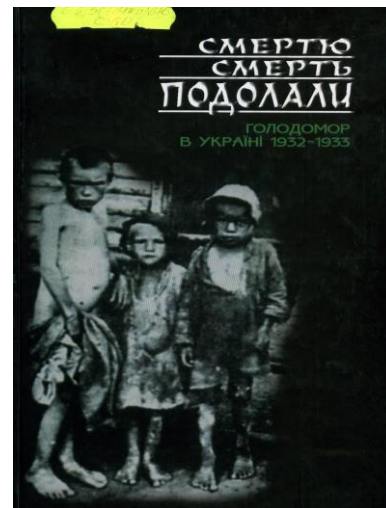
Для всіх, хто цікавиться історією України.

10. Панченко П. П. Смертю смерть подолали. Голодомор в Україні 1932-1933 / П. П. Панченко, М. М. Вівчарик, А. І. Голуб. – Київ: Україна, 2003. — 352 с.

Зібрані у книзі матеріали допоможуть зрозуміти трагічність подій 30-х років, усвідомити, що геноцид здійснювався планомірно – на основі прийнятих радянським урядом постанов, інструкцій, документів, ухвалення законів та методик, направлених на знищення непокірного українського селянства.

Для істориків, краєзнавців, викладачів, студентів та учнів.

11. Шуйський І. В. Голодомор у першій столиці / І. В. Шуйський, В. А. Полянецький. – Харків : Шанс, 2008. – 288 с.

Книга висвітлює трагічні події, що відбувалися у 1932-1933 рр. в тодішній столиці України – Харкові, на основі документів, що тривалий час зберігалися у закритих фондах під грифами секретності.

Розрахована на істориків, науковців, краєзнавців.

Додаткова інформація на сайтах:

1. Голодомор: причини та наслідки [Електронний ресурс] / Посольство України у Федеративній Республіці Німеччина : [сайт]. – Текст. дані. – [Б. м.], 2020. – Режим доступу: <https://germany.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/golodomor-v-ukrayini-1932-1933-rokiv/golodomor-prichini-ta-naslidki/> / (дата звернення: 19. 11.2020). – Назва з екрана.

2. Голодомор 1932-33 років – найбільша історична катастрофа України ХХ століття [Електронний ресурс] / Четверта влада : [сайт]. Текст. дані. – [Б. м.], 2010. – Режим доступу: <https://4vlada.com/ukraine/2580/> / (дата звернення: 19.11.2020). – Назва з екрана.

3. Костюк Б. Причини Голодомору 1932-33 років [Електронний ресурс] / Б. Костюк // Радіо Свобода : [сайт]. – Текст. дані. – [Б. м.], 2008. – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/1338792.html> / (дата звернення: 19.11.2020). – Назва з екрана.

4. Пам'ять про Голодомор 1932-1933 [Електронний ресурс] / Український Інститут Національної Памяті : [сайт]. – Текст. дані. – [Б. м.], 2020. – Режим доступу: <https://old.uinp.gov.ua/page/pamyat-pro-golodomor-1932-1933> / (дата звернення: 19.11.2020). – Назва з екрана.

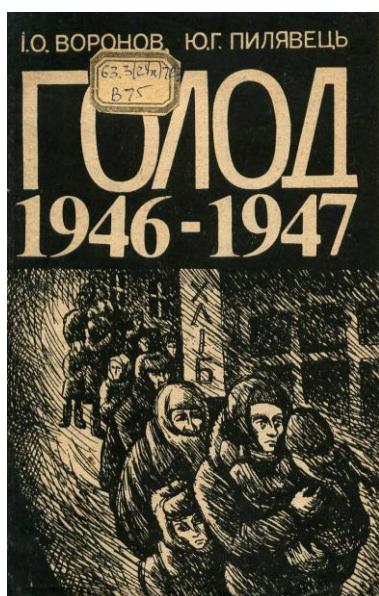

III. Трагедія 40-х років

Роки голодні, жорстокий світе,
Дай хоч надію для живих!
В долинах сонце ловлять діти,
Що дзвінко падає зі стріх,
І п'ють розпухлими вустами
Оту пшеницю молоду.
Їм жить і жить, та над полями
Знов ворон каркає біду.

М. Будлянський

Радянське керівництво не використовувало розумних економічних методів господарювання, оскільки вони суперечили командно-репресивній системі та концепції «чистого соціалізму», незаплямованого «скверною» товарно-грошових відносин. Аграрний сектор вважався вторинним і підлеглим індустріальному, тому на його розвиток давалося лише 15% від загальних капіталовкладень. Неефективність системи планування й управління в сільському господарстві, відсутність матеріальних стимулів, примусовий характер праці, громадянське безправ'я, фактично колгоспне кріпацтво призвели до відчутного зниження продуктивності галузі, закріпили безвідповідальність та безгосподарність, що викликало посилення тиску з боку держави: обов'язковий мінімум трудовнів, податкове знуцання над селянами, адміністративна та судова відповідальність за невиконання доведених завдань. Викачування ресурсів із села здійснювалось і шляхом нееквівалентного обміну товарами: ціни на промислові – завищували, а на сільськогосподарські – занижували до абсурдних цифр. Ці та багато інших передумов і спричинили новий голод, що здавався ще страшнішим на фоні людських втрат у двох попередніх (у 20-х та 30-х роках), у фронтових та окупаційних протистояннях, у передвоєнних та повоєнних репресіях. Історія лихоліття 40-х років, ще не написана у такому обсязі, як історія Великого Голоду, але дослідження тривають і українці матимуть книги, що збережуть відомості про голод 1946-1947 рр.

1. Воронов І. О. Голод 1946-1947 / І. О. Воронов, Ю. Г. Пилявець. – Київ: Знання, 1991. – 48 с.
Брошура містить дослідження причин і наслідків людомору 40-х років.
Для широкого кола читачів.

2. Голод в Україні 1946-1947 : документи і матеріали / упоряд. О. М. Веселова. – Київ: Видавництво «Логос», 1996. – 376 с.

Збірник розкриває нелюдські задуми планувальників та виконавців голодомору в Україні 1946-1947 рр.

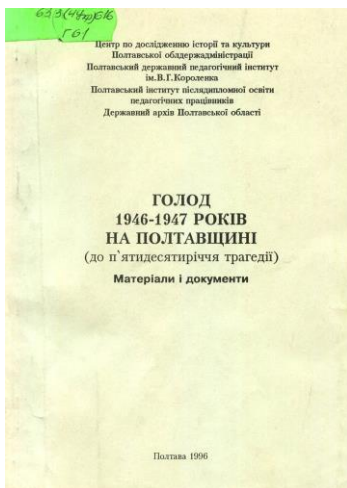
Книга розрахована на істориків, політологів, викладачів, студентів, учнів.

3. Голод 1946-1947 років на Полтавщині : матеріали і документи / упоряд. О. П. Єрмак. – Полтава: Видавництво «Гротеск», 1996. – 139 с.

У збірнику з'ясовуються причини і показані масштаби голоду 40-х років на теренах Полтавщини.

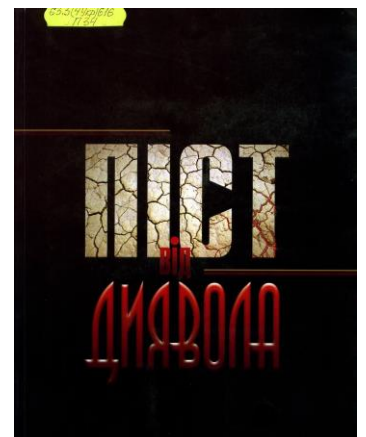
Видання призначене науковцям, краєзнавцям, викладачам і студентам гуманітарних факультетів.

4. Серафима (ігуменя) Піст від диявола : публіцистичне видання / ігуменя Серафима. — Київ: Мистецтво, 2003. — 112 с.

У книзі вміщено спогади, документальні матеріали, свідчення очевидців, зібрані Синодальною комісією Української Православної Церкви, що стосуються переважно голоду 40-х років. Авторка дає церковно-історичну та духовно-етичну оцінку жахливого злочину тоталітарного режиму, присвячуючи свій текст пам'яті жертв голодоморів 1921-1923, 1932-1933, 1946-1947 років.

Для широкого читачького загалу.

5. Сергійчук В. І. Як нас мори́ли голодом : наукове видання / В. І. Сергійчук. — Київ: Українська Видавнича спілка, 2003. — 252 с.

Автор на основі документів з розсекречених радянських архівів простежує геноцид українського народу в ХХ столітті. В одному дослідженні розповідає про голодомори 20-х, 30-х і 40-х років, найбільше уваги приділяючи останньому. Крім того наводить докази

спроби комуністичного режиму приховати правду перед світом і своїми громадянами про масштаби трагедій і подає відомості про зусилля українців у діаспорі, які боролися за визнання голодоморів геноцидом нації.

Книга буде корисною для тих, хто цікавиться українською історією.

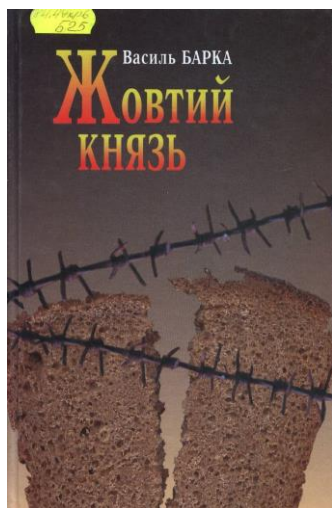
Додаткова інформація на сайтах:

1. Веселова О. М. Голод 1946-1947 років в УРСР [Електронний ресурс] / О. М. Веселова // Інститут Історії України НАНУ : [сайт]. – Текст. дані. – [Б. м.], 2013. – Режим доступу: http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=eiu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21CLOLORTERMS=0&S21STR=Golod_1946_1947 / (дата звернення: 19.11.2020). – Назва з екрана.
2. Веселова О. М. Голод 1946-47 [Електронний ресурс] / О. М. Веселова // Енциклопедія Історії України : [сайт]. – Текст. дані. – [Б. м.], 2017. – Режим доступу: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=26508 / (дата звернення: 19.11.2020). – Назва з екрана.
3. Голод 1946-1947 років в Україні (реферат) [Електронний ресурс] / Освіта.UA : [сайт]. – Текст. дані. – [Б. м.], 2009. – Режим доступу: <https://osvita.ua/vnz/reports/history/4065/> / (дата звернення: 19.11.2020). – Назва з екрана.
4. Голод 1946-1947 років на Полтавщині [Електронний ресурс] / Полтавська Обласна Державна Адміністрація : [сайт]. – Текст. дані. – [Б. м.], 2017. – Режим доступу: <http://www.adm-pl.gov.ua/page/golod-1946-1947-rokiv-na-poltavshchini> / (дата звернення: 19.11.2020). – Назва з екрана.
5. Голодомор в Україні (1946-1947) [Електронний ресурс] / Вікіпедія : [сайт]. – Текст. дані. – [Б. м.], 2020. – Режим доступу: [https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B4%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D1%80_%D0%B2_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96_\(1946%E2%80%941947\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B4%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D1%80_%D0%B2_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96_(1946%E2%80%941947)) / (дата звернення: 18.11.2020). – Назва з екрана.
6. Голодомор 1946-1947 років [Електронний ресурс] / Територія терору : [сайт]. – Текст. дані. – [Б. м.], 2017. – Режим доступу: <http://www.territoryterror.org.ua/uk/history/1945-1953/1946-1947> / (дата звернення: 18.11.2020). – Назва з екрана.
7. Голодомор 1946-1947 Вступ [Електронний ресурс] / Український інститут Національної Памяті : [сайт]. – Текст. дані. – [Б. м.], 2017. – Режим доступу:

IV. Пам'ять, закарбована у слові.

Ні труни, ні хрестів, і ні тризни!
Прямо в яму! На віки віків!
Чорна сповідь моєї Вітчизни
І її затамований гнів.
Ні віночка, ні навіть барвінку...
Наче падалиць – під вітрюган!
То причастя твоє, Україно.
Україно, то твій талісман.
О. Сазанський

Страхітливі аберації першої половини ХХ століття вписали ганебну й чорну славу тоталітарної держави в історію українського народу навічно. Пам'ять про три страшні голодомори вкарбувалась у свідомість назавжди, проймаючи болем і криком: передайте це невмируще знання наступним поколінням! Спогади, мемуари, художньо-автобіографічні нариси, оповідання, повісті та романи; повністю художні твори, написані на основі історичних фактів, родинних переказів, уцілілих письмових свідчень про жахливі голодомори, за допомогою яких більшовицько-сталінський режим знищував український народ – те, що треба читати і розуміти, щоб не допустити повторення таких трагедій. В цій літературі немає жодної, навіть дрібної, вигадки, окрім імен персонажів. Вона відображає закарбовану в слові національну трагедію і є вічним пам'ятником тим мільйонам закатованих голодом українців, які могли б жити, любити, працювати.

1. Барка В. К. Жовтий князь : роман / В. К. Барка. — Київ: Видавництво «Київська правда», 2003. — 320 с.

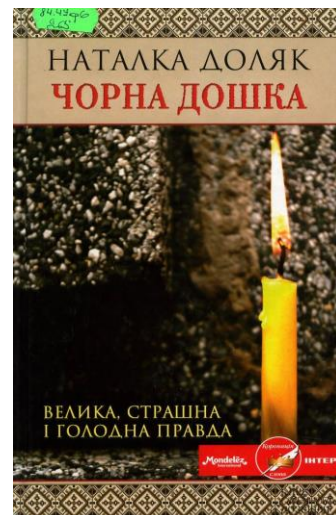
Цей роман заслуговує на особливу увагу. Він є першим в українській літературі великим твором про голод 1932-1933, написан наприкінці 50-х років у еміграції. Автору довелось особисто перейти крізь лихі та голодні роки воєн, революцій, селянських бунтів, колективізації. Правдиво описати стан і почуття доведеної голодом до крайнього виснаження людини може тільки той, хто сам це пережив. Роман став доступний українцям тільки після здобуття незалежності.

Для широкого кола читачів.

2. Доляк Н. Чорна дошка : роман / Н. Доляк. – Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2015. – 368 с.

Книга розповідає про страшну голодну правду 30-х років минулого століття, про генетичну пам'ять українців, про те, як озивається минуле в наших сучасниках.

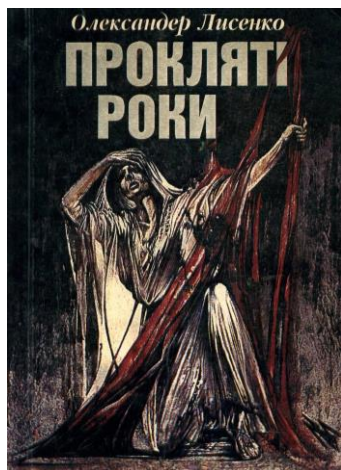
Для широкого кола читачів.

3. Лисенко О. Прокляті роки : спогади свідка / О. Лисенко. — Полтава: Видавництво «Криниця», 1993. — 250 с.

У виданні збережено художній стиль і мову автора. Очевидець описує жахіття хлібозаготівлі, знищення заможних селян, колективізації, непосильної праці в колгоспах, виснаження і голодних смертей.

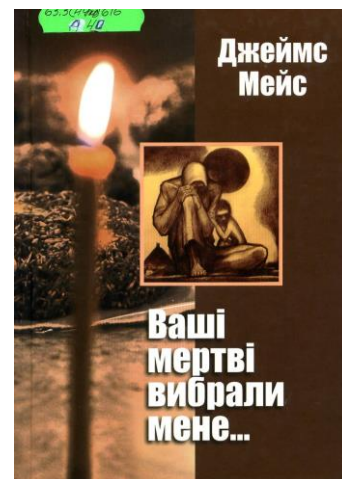
Для широкого читачького загалу.

4. Мейс Д. Ваші мертві вибрали мене / за ред. Л. Івшиної. – Київ: Видавництво «Українська прес-група», 2008. – 672 с.

Перше в Україні видання основних праць відомого американського історика індіанського походження Джеймса Мейса, який багато років досліджував суто політичні причини Голодомору в Україні. Лейтмотив книги – соціальна діагностика патологій радянського суспільства, тоталітарного режиму та конкретні питання політики, економіки, культури.

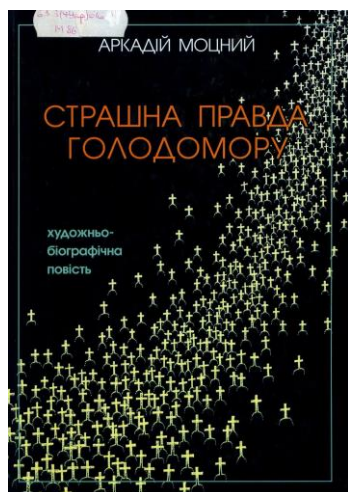
Видання буде цікавим для істориків, політологів, студентів та викладачів гуманітарних факультетів, громадських діячів.

5. Моцний А. Страшна правда голодомору : художньо-автобіографічна повість / А. Моцний. — Львів: Видавництво «Дивосвіт», 2000. — 175 с.

Автор дає правдиві свідчення про жахливі роки голодомору-геноциду, про власні муки, страждання рідних та односельців.

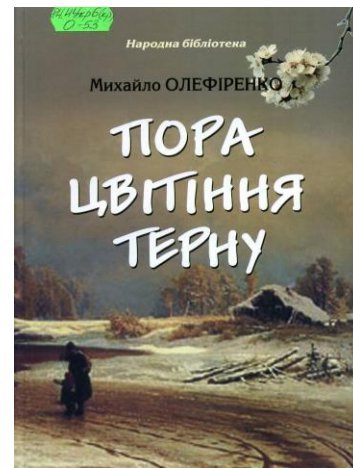
Для всіх хто цікавиться історією України.

6. Олефіренко М. М. Пора цвітіння терну : романи / М. М. Олефіренко. – Полтава: Видавництво «Полтава», 2008. – 668 с.

Видання містить романи «Чорторий» і «Хуторяни», в яких розгортається широка панорама важких періодів української історії, зокрема полтавського села: розкуркулення, колективізація, голодомор 1932-1933 років, укрупнення колгоспів і знищення хуторів. Твори вражають документальною правдивістю у висвітленні злочинів комуністичного режиму.

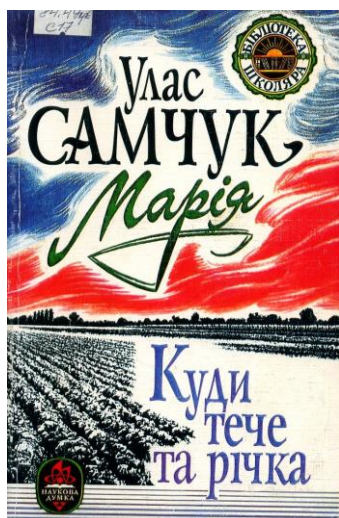
Для широкого читацького загалу.

7. Самчук У. Марія; Куди тече та річка : романи / У. Самчук. — Київ: Наукова думка, 1999. — 416 с.

У книзі вміщено два твори видатного майстра української прози XX століття. Роман-спалах «Марія», написаний 1933-го року, для всього світу є першим зафіксованим у художніх образах свідченням про страшний голод і насильницьку колективізацію на українських підрадянських селах.

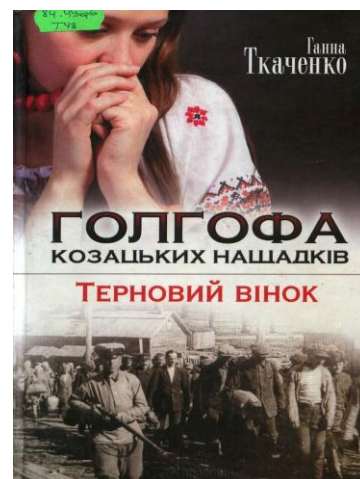
Для широкого кола читачів.

8. Ткаченко Г. Голгофа козацьких нащадків. Терновий вінок : роман / Г. Ткаченко. – Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2015. – 320 с.

Художній світ авторки розкриває бачення буремних часів революції, червоного терору, визвольних змагань, непу, розкуркулення, колективізації, хлібних бунтів та голоду простою сільською людиною... То були часи ідеологічної переробки гвалтування усталеного життя на догоду ідеології, і це неможливо ні забути, ні пробачити.

Для широкого читацького загалу.

9. Ткаченко Г. Спалені мрії : роман / Г. Ткаченко. — Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2016. – 320 с.

Книга продовжує роман «Терновий вінок» і розповідає про геноцид українського народу в роки Другої світової війни та повоєнного лихоліття. У жахливому полум'ї німецької окупації, втрати рідних, надлюдських

зусиль по виконанню радянських п'ятирічок, непосильних податків, нового голоду-людомору згоріли надії українських селян на краще життя і світле майбутнє. Вони не жили, а виживали, проте зберегли частину доброї працювитої родини, наймення якій – Україна.

Для широкого кола читачів.

10. «Я приніс вам хліба, мамо...». Голодомор 1932-1933 : спогади, свідчення / упоряд. С. Герейло. — Київ: Веселка, 2008. — 323 с.

Основою хвилюючої розповіді є листи, свідчення очевидців, документи, матеріали про страшну трагедію – голодні та вимерлі українські села 30-х років минулого століття.

Для всіх хто цікавиться історією України.

